

ПРІБ Катерина
*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту, маркетингу та підприємництва
Національного університету «Києво-Могилянська академія»*

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ АНТИКРИЗОВОГО МИСЛЕННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Сучасний світ став вкрай нестабільним, він характеризується підвищеним рівнем невизначеності, динамічністю змін та посиленням впливу кризоутворюючих чинників в економічній, соціальній, політичній, освітній та інших сферах людського життя. В цих умовах здатність особистості швидко адаптуватися до змін, приймати ефективні рішення в нестабільному середовищі та проявляти антикризове мислення набуває особливої значимості. Формування відповідних компетентностей і навичок забезпечується зокрема активним впровадження в освітній процес курсів з антикризового управління, антикризової діяльності та допомоги у кризових ситуаціях.

Однак, при викладанні цих курсів особливо яскраво унаочнюється те, що традиційні підходи навчання, орієнтовані переважно на передачу теоретичних знань, уже не спроможні забезпечити формування практичних навичок дій у кризових ситуаціях. Це зумовлює необхідність переосмислення освітніх підходів та впровадження інноваційних методів навчання, які спрямовані на розвиток критичного мислення, гнучкості, здатності до аналізу складних ситуацій та прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності. Інноваційні методи навчання у цьому разі стають не лише інструментом підвищення якості освіти, а й важливим механізмом формування антикризового мислення здобувачів освіти, що визначає їхню готовність до ефективної професійної діяльності в умовах сучасних викликів.

Розуміння важливості інноватизації навчання здобуло широкої підтримки науковців і освітян. Так, ще на початку XXI ст. П. Рамсен пояснює чому у сучасному світі традиційні методи перестають працювати й запропонував напрями удосконалення освіти на засадах студент-центрованого підходу та інноваційних практик [1]. С. Даван у своєму дослідженні довів, що онлайн-навчання стало ефективною відповіддю освіти на кризу, зокрема пов'язану з COVID-19, забезпечило безперервність навчального процесу та стимулювало впровадження інноваційних і цифрових методів навчання [2]. В свою чергу М. Фуллан та Дж. Квін обґрунтували, що інноваційність освіти полягає у переході від передачі знань до формування глибинного навчання (deep learning) через використання цифрових технологій, інтерактивних підходів та орієнтацію на розвиток ключових компетентностей [3]. Оцінюючи глобальні тренди та переосмислюючи сучасну освіту ЮНЕСКО підтвердило необхідність інноваційних підходів до навчання, що зробить освіту дієвим інструментом адаптації до змін [4]. У стратегічному документі ЄС, спрямованому на трансформацію освіти через цифрові та інноваційні підходи навчання, також

зазначено, що інноваційні методи навчання є адекватною відповіддю на кризові виклики, а цифровізація стає інструментом антикризової адаптації освіти [5]. Не зважаючи на глибокий інтерес науковців і освітян тим не менш питання формування антикризового мислення через інноваційні методи навчання до цих пір залишається не достатньо висвітленим у науковій літературі.

У зв'язку з вищевикладеним метою даного дослідження стало обґрунтування ролі інноваційних методів навчання у формуванні антикризового мислення здобувачів освіти та визначення їх значення як інструменту підвищення адаптивності до умов нестабільного середовища.

Інноваційні методи навчання доцільно розглядати як сукупність сучасних педагогічних підходів, форм і технологій організації освітнього процесу, спрямованих на активізацію пізнавальної діяльності та розвиток компетентностей здобувачів освіти, посилення їхнього критичного мислення, креативності та здатності до вирішення практичних завдань в умовах невизначеності. На відміну від традиційних підходів, інноваційні методи навчання орієнтовані на студент-центрований підхід, інтерактивну взаємодію, практичну спрямованість та використання цифрових технологій.

До інноваційних методів навчання нині відносять: 1) проблемно-орієнтоване навчання (Problem-Based Learning); 2) кейсовий-метод (Case Study); 3) проєктне навчання (Project-Based Learning); 4) ігрові та симуляційні методи (business games, simulations); 5) змішане навчання (Blended Learning); 6) дистанційне та онлайн-навчання; 7) інтерактивні методи; 8) адаптивне навчання.

Кожен із цих методів здатен забезпечити той чи інший аспект формування антикризового мислення. Зокрема:

- проблемно-орієнтоване навчання, що засновується на розв'язанні реальних або наближених до практики проблемних ситуацій, стимулює у здобувачів освіти критично мислити та намагатися знаходити нестандартні рішення у складних або критичних ситуаціях;
- кейсовий метод, який ґрунтується на аналізі конкретних ситуацій (кейсів) для прийняття рішень, розвиває здатність ідентифікувати ризики та обирати найбільш ефективні та водночас раціональні антикризові стратегії;
- проєктне навчання, орієнтоване на виконання комплексних практичних завдань із отриманням конкретного результату, формує у студентів навички планування, аналізу, адаптації, а також сприяє формуванню відповідальності за результат власних і командних дій;
- ігрові та симуляційні методи, які моделюють реальні процеси та дозволяють відпрацьовувати управлінські рішення, якнайліпше дозволяють відпрацьовувати антикризові різні сценарії, моделювати їх наслідки, ризики перебігу тощо;
- змішане навчання, що поєднує традиційні та онлайн-формати навчання, а також дистанційне та онлайн-навчання, які реалізуються через цифрові платформи та інформаційно-комунікаційні технології, сукупно дозволяють в режимі реального часу практикувати моделювання кризових ситуацій й формування навичок прийняття рішень в умовах невизначеності;

- інтерактивні методи навчання, що передбачають активну взаємодію між учасниками освітнього процесу (дискусії, мозкові штурми, дебати), розвивають комунікацію та командне прийняття рішень у кризових умовах;
- адаптивне навчання, яке базується на персоналізації освітнього процесу відповідно до індивідуальних особливостей здобувачів освіти, водночас підвищує індивідуальну гнучкість і здатність швидко реагувати на зміни.

Інноваційні методи навчання забезпечують перехід від репродуктивного засвоєння знань до формування компетентностей, необхідних для ефективної діяльності в умовах нестабільності та прийняття рішень у кризових ситуаціях, сприяють як набуттю як м'яких навичок діяльності (soft skills), так і широкому розвитку професійних навичок (hard skills).

Основними антикризовими soft skills, можуть стати: критичне мислення, здатність до прийняття рішень в умовах невизначеності, адаптивність і гнучкість, стресостійкість, комунікативність, здатність до командної роботи, лідерство в кризових ситуаціях, креативність у вирішенні проблем. В свою чергу, антикризовими hard skills є: аналіз ризиків і загроз, антикризове планування, розробка антикризових управлінських рішень, використання аналітичних інструментів, моделювання кризових ситуацій, фінансовий аналіз у кризових умовах, управління ресурсами в умовах жорстких обмежень та невизначеності, оцінка ефективності антикризових заходів. Soft skills забезпечують здатність ефективно діяти в умовах невизначеності, взаємодіяти з іншими особами та адаптуватися до змін, тоді як hard skills формують інструментальну основу для аналізу ситуацій, прийняття обґрунтованих рішень та реалізації антикризових стратегій. У професійній діяльності їх поєднання забезпечує готовність фахівців не лише реагувати на кризові виклики, а й ефективно управляти ними, забезпечуючи стійкість організацій та систем.

Отже, у сучасних умовах зростання нестабільності та невизначеності особливого значення набуває формування антикризового мислення здобувачів освіти, що зумовлює необхідність трансформації підходів до організації освітнього процесу. Особливої актуальності набуває активне запровадження в освітній процес інноваційних методів навчання, які, на відміну від традиційних, забезпечують перехід від репродуктивного засвоєння знань до формування практикоорієнтованих компетентностей, необхідних для ефективної діяльності в умовах кризових викликів. Використання цих методів сприяє розвитку здатності здобувачів освіти до аналізу ризиків, прийняття управлінських рішень, адаптації до змінного середовища, забезпечує формування комплексу м'яких та професійних навичок антикризового управління, поєднання яких формує здатність фахівців ефективно реагувати на кризові ситуації та управляти ними. Інноваційні методи навчання виступають важливим інструментом підвищення адаптивності здобувачів освіти та формування їхньої готовності до професійної діяльності в умовах сучасних викликів і кризових трансформацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ramsden P. *Learning to Teach in Higher Education*. 2nd ed. London: Routledge, 2003. 288 p. URL: <https://www.routledge.com/Learning-to-Teach-in-Higher-Education/Ramsden/p/book/9780415303453>.

2. Dhawan S. Online Learning: A Panacea in the Time of COVID-19 Crisis. *Journal of Educational Technology Systems*, 2020. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0047239520934018>.
3. Fullan M., Quinn J. Coherence, Deep Learning, and the Role of Digital Technologies. *Educational Technology Research and Development*. 2021. URL: https://www.academia.edu/32379482/Deep_Learning_Shaking_the_Foundations.
4. UNESCO. *Rethinking Education: Towards a Global Common Good?* Paris: UNESCO Publishing, 2015. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232555>.
5. European Commission. *Digital Education Action Plan (2021–2027)*. URL: <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan>.

РАК Володимир

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри комп'ютерних технологій,

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

ГОРОДИСЬКИЙ Віталій

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,

освітньо-наукової програми

«Професійна освіта (Комп'ютерні технології)»

Тернопільського національного педагогічного університету

імені Володимира Гнатюка

ВІРТУАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНФОРМАТИКИ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Актуальність використання віртуальних технологій (VR/AR) на заняттях з інформатики у закладах професійної освіти зумовлена сучасними викликами цифрового суспільства, трансформацією ринку праці та необхідністю підготовки фахівців, здатних ефективно працювати в умовах високотехнологічного середовища.

Віртуальні технології – це сукупність цифрових засобів (VR, AR, MR), які створюють штучне середовище для навчання, моделювання, тестування та відпрацювання професійних дій. Їх використання у навчальному процесі спрямоване на:

- формування актуальних професійних компетентностей;
- розвиток практичних навичок без ризику;
- підвищення мотивації до навчання;
- забезпечення індивідуалізації навчання;
- моделювання складних або небезпечних виробничих ситуацій.

Використання віртуальних технологій на заняттях з інформатики у закладах професійної освіти є одним із перспективних напрямів модернізації навчального процесу, який забезпечує формування сучасних професійних